

А. В. Пехник,
Ю. І. Присяжнюк

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Проведено аналіз, на основі якого обґрунтовано, що, з одного боку, ТНК безперечно визначають динаміку та основні тенденції розвитку світової економіки загалом, контролюють її основні тренди та технологічний рівень і значною мірою визначають правила гри. З іншого боку, у реаліях сучасного міжнародного бізнесу ТНК теж не можуть не враховувати реалії та тенденції, що складаються у суспільстві, і змушені підлаштовуватися під них у своїй діяльності. Однією з основних таких реалій є концепція сталого розвитку, аналізу впливу якої на діяльність ТНК і присвячено цю статтю.

Показано, що, що ні концепція екзогенного, ні концепція ендегенного економічного зростання не враховують повною мірою екологічних чинників та викликів, що стоять перед сучасним суспільством. Крім того, жодна зі згаданих моделей економічного зростання не приділяла достатньої уваги соціальним чинникам та проблемам стабільності. Тому назріла потреба формування нової, еколого-економічної моделі зростання сучасних ТНК, що поєднала б у собі здобутки природничих та суспільних наук і дозволила б задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Визначено, що ключовим критерієм при виборі оптимальної моделі поведінки стосовно тієї чи іншої ТНК має бути тип ресурсів, який вона найбільше використовує у своїй діяльності. При цьому оптимізацію державної політики стосовно ТНК найдоцільніше визначати відповідно до стратегії експансії, яку вона використовує на українському ринку.

Ключові слова: державне регулювання; національна безпека; зовнішньоекономічна діяльність; транснаціональні корпорації (ТНК); сталий розвиток; економічне зростання.

На сучасному етапі розвитку глобальної економічної системи безперечно домінуючу роль у ній відіграють транснаціональні корпорації (ТНК). У світовій економічній науці діяльність ТНК досліджували такі вчені, як С. Агарваль, П. Баклі, Д. Беннет, Г. Вейнріч, Р. Вернон, С. Гаймер, Дж.-Ф. Геннарт, Ч. Гілл, Ч. Гофер, Дж. Даннінг, Д. Датта, М. Кассон, Р. Кейвз, Ч. Кіндельбергер, Дж. Лі, Т. Моран, Т. Озава, К. Омае, Х. Пітеліс, М. Портер, П. Рана, Р. Рейч, С. Рольф, Дж. Ротгеб, Ф. Рут, М. та С. Толчін, Ф. Тромпенаарс, А. Шапіро, К. Шарп; у вітчизняній науці окремі аспекти діяльності ТНК вивчали О. Білорус, О. Будкін, В. Буткевич, І. Гладій, Б. Губський, В. Дикань, В. Кисіль, В. Мельник, А. Мокій, Ю. Пахомов, К. Панченко, А. Пехник, Ж. Поплавська, О. Рогач, А. Семенов, К. Семенов, С. Соколенко, А. Філіпенко, О. Шнирков та ін. Водночас, незважаючи на велику кількість досліджень діяльності ТНК, окремі аспекти діяльності ТНК у сучасному міжнародному бізнесі залишаються недостатньо висвітленими і потребують подальшого аналізу.

Так, з одного боку, ТНК, безперечно, визначають динаміку та основні тенденції розвитку світової економіки загалом, контролюють її основні тренди та технологічний рівень і значною мірою визначають правила гри. З іншого боку, ТНК теж не можуть не враховувати реалії та тенденції, що складаються у суспільстві, і змушені підлаштовуватися під них у своїй діяльності. Однією з основних таких реалій є концепція сталого розвитку, аналізу впливу якої на діяльність ТНК і присвячено цю статтю.

Очевидно, що ні концепція екзогенного, ні концепція ендегенного економічного зростання не враховують повною мірою екологічних чинників та викликів, що стоять перед сучасним суспільством. Окрім того, жодна зі згаданих моделей економічного зростання не приділяла достатньої уваги соціальним чинникам та проблемам стабільності. Тому назріла потреба формування нової, еколого-економічної моделі зростання, що поєднала б у собі здобутки природничих та суспільних наук.

Такою концепцією стала модель сталого розвитку, яка сформульована наприкінці 80-х років і затверджена в Ріо-де-Жанейро у 1992 році на конференції ООН з питань навколишнього середовища і

розвитку, а також затверджений у Декларації щодо навколишнього середовища та розвитку «Порядок денний на XXI століття».

Наступним етапом розвитку цієї концепції стала Міжнародна конференція з фінансування розвитку (International Conference on Financing for Development), що пройшла 18-22 березня 2002 р. у Монтерей (Мексика), на якій главами країн-учасниць було прийнято узгоджене рішення щодо використання податкових важелів, інвестицій в економічну і соціальну інфраструктуру, розвиток ринків капіталу через банківські системи, збалансованої бюджетної і грошової політики, зменшення впливу інфляції, сприяння високим нормам економічного зростання, повній зайнятості, викоріненню бідності та ціновій стабільності [1]. Подальшого розвитку ці ідеї набули в рамках Світового саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (World Summit on Sustainable Development) з 26 серпня по 4 вересня 2002 р., який дозволив визначити цілі та часові рамки з широкого спектру питань, зокрема визначив цільові показники, пов'язані із забезпеченням санітарії, використанням і виробництвом хімічної продукції. Як результат саміту було задекларовано більш ніж 200 партнерських пропозицій у різноманітних напрямках сталого розвитку у всіх регіонах, для реалізації яких було виділено значне фінансування. В рамках саміту було ухвалено Йоганнесбурзький план з імплементації та Йоганнесбурзьку декларацію зі сталого розвитку. Крім того, надзвичайно важливим елементом Світового саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі стало те, що міжнародні зобов'язання були доповнені низкою добровільних партнерських ініціатив щодо сталого розвитку.

Висунуті ідеї були гаряче підтримані багатьма авторитетними економістами світу (див., напр., [2]).

У 2008 році з 28 листопада до 2 грудня у Катарі за участі представників 133 держав було проведено Дохську конференцію, яка конкретизувала вимоги щодо критеріїв та принципів надання фінансової допомоги [3].

Незважаючи на офіційне схвалення рішень Дохської конференції більшістю урядів (див., напр., [4]), багато експертів критично поставилися до її реального значення та можливостей практичної імплементації прийнятих рішень (див., напр., [5], [6]).

Для усунення згаданих суперечностей 13–16 липня 2015 року в Аддіс-Абебі (Ефіопія) було проведено Третю міжнародну конференцію, підсумком якої, а також проведеного в її рамках Третього бізнес-форуму, теж стало прийняття низки визначальних документів [7], [8], [9], [10].

Рішення згаданих міжнародних зустрічей дали змогу перейти до практичної імплементації прийнятих рішень, яка і в наш час, із відповідним періодичним коригуванням, проводиться під керівництвом Комісії ООН зі сталого розвитку.

За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, його мета – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Відповідно до цього в основу концепції сталого розвитку покладено п'ять основних принципів:

1. Економічному розвитку може бути наданий сталий і довготривалий характер, з тим щоб він відповідав потребам нинішнього покоління, водночас не підриваючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

2. Обмеження, які існують в галузі експлуатації природних ресурсів, відносні, вони пов'язані лише з обмеженнями, що накладаються сучасним рівнем технологій і соціальної організації, а також зі здатністю біосфери до самовідновлення.

3. Необхідно задовольняти елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість якісного життя.

4. Необхідне узгодження стану життя тих, хто користується надмірними благами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема стосовно використання енергії.

5. Розміри і темпи росту населення мають узгоджуватися з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється. Слід зазначити, що сказане зовсім не означає повернення до мальтузіанства, але, безумовно, вимагає приведення технологій та економічного розвитку до рівня актуальних проблем людства.

Згодом ця концепція була прийнята за основу для координації еколого-економічної політики урядами багатьох держав і навіть регіональних інтеграційних об'єднань. Зокрема лідери Європейського Союзу на саміті країн ЄС, що відбувся у Гетеборзі в червні 2001 року, ухвалили спільну стратегію стійкого розвитку. При цьому було дане визначення самої концепції сталого розвитку. Згідно з декларацією голів 15 європейських країн, «стійкий розвиток полягає у такому способі задоволення

потреб теперішнього покоління людей, який не ставив би під загрозу існування наступних поколінь» [11]. Хоч сама по собі ухвалена стратегія і носила переважно декларативний характер (зокрема комісар ЄС з питань довкілля Марго Уолстрьом висловила жаль з приводу того, що лідери країн «не зосередили достатньо уваги на конкретних діях» [11]), все ж лідери ЄС окреслили ряд заходів, які повинні допомогти побудувати стійке суспільство.

В Україні Концепцію сталого розвитку було затверджено Кабінетом Міністрів України у 1997 році. Крім того, в рамках спільного українсько-американського проекту «Програма сприяння сталому розвитку в Україні» за участю багатьох провідних науковців України було розроблено «Концепцію сталого розвитку України». Вона визначає сталий розвиток як «процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь», при якому «забезпечується збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколишнього середовища і природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб нинішнього і майбутніх поколінь» [12].

При цьому автори концепції особливо наголошують, що «основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді «людина – господарство – природа». Сталий розвиток об'єднує у собі процес виживання і відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери та її локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище й гармонізацію розвитку людини в природі» [12].

Важливим є також усвідомлення того, що «Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку виключно шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно-технологічної модернізації виробництва, використання творчого потенціалу суспільства для розбудови і процвітання держави», а також того, що «визначення шляхів забезпечення сталого розвитку держави повинно ґрунтуватися на формулюванні стратегічних цілей державотворення з урахуванням реалій сьогодення, тенденцій розвитку світового співтовариства, місця і ролі України в Європі та світі» [12].

Очевидно, що концепція сталого розвитку спричиняє значний, а у багатьох відношеннях і визначальний вплив на всю систему сучасного міжнародного бізнесу. Відповідно надзвичайно важливим при розробці стратегії інтеграції у глобалізовану економіку є врахування особливостей та обмежень, що накладаються концепцією сталого розвитку, і прийнятими на її основі документами та критеріями. При цьому ключовою ваги набуває врахування згаданих особливостей при регулюванні діяльності транснаціональних корпорацій, які на даний момент, безумовно, є одним із найпотужніших чинників інтеграції України у систему світогосподарських зв'язків.

Яким же чином може впливати на сталий розвиток України експансія на український ринок іноземних транснаціональних корпорацій (ТНК)? Одним із основних принципів сталого розвитку України автори концепції бачать «співробітництво у створенні відкритої міжнародної економічної системи, яке веде до економічного зростання і сталого розвитку всіх країн». Крім того, потенційними загрозами для сталого розвитку автори вважають: монополізацію економіки, зростання зношеності виробничих потужностей, основних комунікаційних та інших життєзабезпечуючих систем, зниження інвестиційної активності, зниження рівня зайнятості населення, у тому числі й за рахунок прихованого безробіття, зниження рентабельності виробництва та якості продукції, зростання кількості збиткових підприємств, зростання цін і погіршення умов закупівлі паливно-енергетичних і мінерально-сировинних ресурсів, готової продукції, комплектуючих виробів, виробництво яких є неможливим чи неефективним в Україні; погіршення умов реалізації і кон'юнктури світового ринку товарів, які експортуються з України, зниження їх конкурентоздатності; зниження зовнішньої кредитної безпеки; витіснення вітчизняних виробників товарів і послуг із внутрішнього ринку зарубіжними агентами ринку; зростання відтоку фінансових активів за кордон; відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за кордон і збільшення кількості біженців з інших країн; перехід у власність нерезидентів ключових життєзабезпечуючих виробництв [12].

У контексті вищесказаного стає очевидним, що через велику різноманітність можливих впливів транснаціональних корпорацій на національну економіку не існує і не може існувати однозначних рекомендацій щодо регулювання їх діяльності на українській території. Водночас у контексті концепції сталого розвитку України та базуючись на аналізі основних принципів закордонної експансії ТНК можна сформулювати певні практичні рекомендації щодо оптимізації державної політики у цій сфері.

Визначальним критерієм при виборі оптимальної моделі поведінки стосовно тієї чи іншої ТНК має бути тип ресурсів, який вона найбільше використовує у своїй діяльності. Дещо спрощено цей поділ можна звести до трьох класичних типів ТНК, тому при розгляді оптимальних моделей поведінки стосовно різних ТНК пропонується виходити саме з цієї типології (детальніше дану класифікацію описано у [13]).

При цьому загальні рекомендації наступні. Навіть з огляду на значний дефіцит національного бюджету не варто допускати експансії в Україну іноземних компаній, що спеціалізуються на видобутку невідновлюваних природних ресурсів; при цьому ситуація з видобутком відновлюваних природних ресурсів є докорінно відмінною – Україна повинна всіляко заохочувати інвестиції у цю сферу (звичайно ж, не забуваючи при цьому про суворий контроль за дотриманням екологічного законодавства).

Стосовно компаній, що шукають, у першу чергу, нові ринки збуту для своєї продукції, поведінка повинна бути зовсім іншою. Доцільно шляхом податкових та інших пільг форсувати процес експансії компаній-виробників на український ринок і спонукати їх до перенесення в Україну частини своїх виробничих потужностей. Наступним кроком має стати стимулювання експорту виробленої в Україні продукції за кордон, тобто, по суті, перетворення компанії-агресора із шукача ринків на мінімізатора витрат.

Водночас слід всіляко заохочувати інвестиції в українську економіку ТНК-«мінімізаторів витрат», оскільки ТНК цього типу, у кінцевому підсумку, дозволяють значно покращити платіжний баланс країни-реципієнта і різко знизити рівень безробіття. Крім того, функціонування у тій чи іншій країні виробничих потужностей таких компаній відчутно підвищує загальний технологічний рівень цієї країни. Тому залучення цих компаній в Україну є надзвичайно вигідним як для України, так і для самих ТНК-«мінімізаторів витрат».

Якщо ж розглядати експансію на український ринок іноземних компаній, беручи до уваги, у першу чергу, обрану стратегію такої експансії, то у цьому випадку рекомендації будуть наступними.

Всупереч поширеній думці, навіть під загрозою короткотермінового погіршення платіжного балансу не можна обмежувати імпорт в Україну іноземними ТНК будь-якої продукції (за винятком, звичайно, стратегічно важливих для української економіки галузей). По-перше, практично будь-які форми протекціонізму у переважній більшості випадків завдають національній економіці більше шкоди, ніж користі. По-друге, навіть сам позитивний вплив на платіжний баланс зовсім не є гарантованим.

Крім того, згадане спрощене правило щодо доцільності обмеження імпорту стосується лише товарів, не призначених для задоволення виробничих потреб. Якщо ж мова піде про виробниче устаткування чи сировину, то загальні рекомендації можуть виявитися діаметрально протилежними. Тому у певних випадках доцільно запропонувати стратегію експортрозширюючого імпорту – вибіркоче заохочення імпорту сировини та устаткування в певних галузях для наступного розширення експорту продукції цих галузей. При цьому доцільне застосування стратегій як пасивного, так і активного імпорту (тобто політики, доповнюючої до політики пасивного експорту відповідної ТНК-експортера).

Що стосується ліцензійних стратегій, то купівля технологій за кордоном, з одного боку, позитивно впливає на економіку через підвищення загального технологічного рівня, а з іншого боку – погіршує платіжний баланс держави. Виграш чи програш при купівлі ліцензійної угоди і для продавця, і для покупця визначається за тими ж правилами, за якими визначається виграш чи програш опціону. Тому за умови кваліфікованого застосування стратегій оцінки опціонів ризик «переплатити» за технологію є мінімальним.

За умови закладеного у ліцензійному договорі обмеження щодо використання ліцензії лише на території України вплив закупівлі цієї ліцензії на платіжний баланс України по ліцензійних угодах буде однозначно негативним. Однак це зовсім не означає жодних втрат (окрім фінансових) для споживачів, оскільки додаткові витрати населення на придбання ліцензованої продукції можуть з надлишком компенсуватися за рахунок зростання рівня добробуту. Крім того, дія обмежень, що накладаються умовами ліцензійного договору, є відносно тимчасовою (від кількох років до кількох десятиків років), у той час як підвищення загального технологічного рівня має постійний ефект. Саме завдяки продуманій політиці щодо закупівлі іноземних технологій вийшли на світовий рівень ряд японських, а згодом і південнокорейських компаній.

Якщо ж обмеження на експорт ліцензованої продукції немає, то придбання ліцензій надає величезні можливості розширення імпорту, а отже – і покращення торгівельного балансу.

Що ж стосується стратегій інвестиційного входження, то, незалежно від конкретної стратегії, яку використовує транснаціональна компанія для завоювання того чи іншого ринку, користь чи шкода від такого входження буде визначатися, в першу чергу, типом підприємства, яке компанія збирається створити чи придбати на ринку країни-реципієнта. Так, підприємство, орієнтоване на ринок, є по суті своєрідною замаскованою формою експорту (тобто – імпорту з точки зору країни-реципієнта). Більше того, – вплив підприємства даного типу на економіку може бути ще гіршим, аніж вплив звичайного імпорту, через наявність на місцевому ринку філіалу ТНК, здатного здійснювати імпорт, обходячи при цьому за допомогою трансфертних цін та інших специфічних механізмів ТНК ті чи інші митні обмеження і платежі, встановлені законодавством країни-реципієнта. Тобто підприємство даного типу може становити суттєву загрозу для економіки приймаючої країни. Відповідно експансію в Україну ТНК, що використовують цю стратегію, доцільно обмежити чи навіть взагалі заборонити.

Що стосується підприємств, орієнтованих на природні ресурси, то вони – навпаки – виступають своєрідною заміною експорту. Однак, попри незаперечний позитивний вплив на платіжний баланс, експансію, спрямовану на вивіз із України невідновлюваних корисних копалин, допускати не варто. Водночас доцільним є стимулювання видобутку та експорту відновлюваних природних ресурсів.

Окремо слід розглядати варіанти реімпорту та реекспорту видобутої сировини. Операція реімпорту матиме негативний вплив на сальдо платіжного балансу, оскільки вартість обробленої сировини є більшою від вартості необробленої. Однак кінцевий вплив на платіжний баланс може виявитися позитивним у випадку, якщо обробка сировини за кордоном сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних галузей промисловості, що використовують дану сировину. Тому необхідний аналіз саме повного, а не лише первинного впливу операції на платіжний баланс.

Обернена операція (реекспорт) має чітко виражений позитивний вплив на платіжний баланс, оскільки є по суті експортом послуги – обробки давальницької сировини. Єдине застереження стосовно такого виду операцій полягає у тому, чи не створюємо ми тим самим загрозу для вітчизняних виробників похідної продукції, тобто для галузей, що інтенсивно використовують продукцію даної галузі.

Водночас ставлення держави до придбання іноземними ТНК існуючих місцевих підприємств майже у всіх випадках повинно бути однозначно негативним, тобто таким, яким воно практично і є у всіх розвинутих країнах. Позитивні моменти, пов'язані з придбанням існуючого місцевого підприємства іноземним інвестором, є лише потенційними можливостями. У будь-якому випадку іноземний інвестор отримує значно більший вигравш, аніж придбане підприємство чи приймаюча країна. При цьому практично неминучим є негативний вплив на придбане підприємство, обумовлений самими принципами фінансового менеджменту.

Стосовно ж підприємств, що орієнтуються на використання у процесі активного виробництва дешевої місцевої робочої сили, то з точки зору материнської компанії це фактично – замаскований варіант імпорту. Цей варіант діяльності ТНК є найбільш вигідним для приймаючої країни, оскільки дозволяє не лише суттєво покращити платіжний баланс та підсилити позиції національної валюти, але також значно знижує рівень безробіття. Тому експансію на місцевий ринок у формі створення чи розвитку підприємств, орієнтованих на зниження собівартості продукції, слід всіляко заохочувати. Однак при цьому, як і у випадку будь-якої експансії, орієнтованої на наступний експорт, при державному регулюванні діяльності філіалів іноземної ТНК особливого значення набуває зважена фіскальна політика, оскільки високі податкові ставки у випадку експансії ТНК не приводять до очікуваного збільшення відрахувань до бюджету, а часто навпаки – різко скорочують їх унаслідок застосування транснаціональною корпорацією механізму трансфертного ціноутворення. При цьому різко зменшується не лише загальна сума оподаткованого прибутку місцевого філіалу, але й прибутки платіжного балансу по надходженнях від експорту. Застосування ж інших надто жорстких методів регулювання може взагалі призвести до скорочення активності ТНК на місцевому ринку, а отже й до підвищення рівня безробіття. Тому стосовно філіалів ТНК, орієнтованих на виготовлення та експорт продукції, завищене оподаткування чи надто жорстке регулювання їх діяльності є неприпустимим, оскільки веде до погіршення основних макроекономічних показників держави.

Висновки і перспективи для подальших досліджень. Проведений аналіз концепції сталого розвитку, запропонованої ООН, та розробленої на її основі «Концепції сталого розвитку України» дозволяє зробити висновки щодо існування принципової можливості узгодження впливу транснаціональних корпорацій на території України з концепцією сталого розвитку. Оптимальним для цього є

використання в якості оптимізаційного критерію типу найбільш інтенсивно використовуваних ТНК ресурсів та застосовуваних ними стратегій експансії на відповідний ринок.

Список використаної літератури

1. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development. URL: <http://www.un.org/esa/ffd>
2. Sachs Jeffrey A. Simple Plan to Save a World // Esquire, May 2004, pp. 125-147. URL: <https://web.archive.org/web/20060914183311/http://www.earthinstitute.columbia.edu/about/director/pubs/Esquire0504.pdf>
3. Report of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus Doha, Qatar, 29 November – 2 December 2008. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CONF.212/7&Lang=E
4. Fore Henrietta H. United States Welcomes Adoption of Doha Conference Outcome Statement. URL: <https://web.archive.org/web/20081210004955/http://www.usaid.gov/press/releases/2008/ps081202.html>
5. Abocar Amran Western leaders stay away from UN Doha aid meeting. URL: https://www.reuters.com/article/idUSLS506627._CH_.2400
6. Leaders in Doha fail to agree significant development finance reforms. URL: <https://web.archive.org/web/20081207053843/http://www.eurodad.org/whatsnew/articles.aspx?id=3188>
7. Report of the third International Conference on Financing for Development Addis Ababa 13-16 July 2015. URL: <http://www.undocs.org/A/CONF.227/20>
8. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development. URL: https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf
9. INTERNATIONAL BUSINESS FORUM Third International Conference on Financing for Development Addis Ababa, Ethiopia 14 July 2015. URL: <https://www.un.org/esa/ffd/ffd3/wp-content/uploads/sites/2/2015/04/Business-Forum-Summary.pdf>
10. DECLARATION FROM THE ADDIS ABABA CIVIL SOCIETY FORUM ON FINANCING FOR DEVELOPMENT. URL: <https://csoforffd.files.wordpress.com/2015/07/addis-ababa-cso-ffd-forum-declaration-12-july-2015.pdf>
11. ЄС встановлює «стійкі» пріоритети. Environment News Service. *ЕкоТиждень*. 18 червня 2001 року.
12. URL: <http://www.undpsust.kiev.ua/ConcSD-u.htm>
13. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України. Київ: Знання, 2007. 335 с.

References

1. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development [Online] – available at: <http://www.un.org/esa/ffd> [in English].
2. Sachs, Jeffrey A. Simple Plan to Save a World // Esquire, May 2004, pp.125–147. [Online] – available at: <https://web.archive.org/web/20060914183311/http://www.earthinstitute.columbia.edu/about/director/pubs/Esquire0504.pdf>
3. Report of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus Doha, Qatar, 29 November – 2 December 2008. [Online] – available at: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CONF.212/7&Lang=E [in English].
4. Fore, Henrietta H. United States Welcomes Adoption of Doha Conference Outcome Statement [Online] – available at: <https://web.archive.org/web/20081210004955/http://www.usaid.gov/press/releases/2008/ps081202.html> [in English].
5. Abocar, Amran. Western leaders stay away from UN Doha aid meeting [Online] – available at: https://www.reuters.com/article/idUSLS506627._CH_.2400 [in English].
6. Leaders in Doha fail to agree significant development finance reforms [Online] – available at: <https://web.archive.org/web/20081207053843/http://www.eurodad.org/whatsnew/articles.aspx?id=3188> [in English]
7. Report of the third International Conference on Financing for Development Addis Ababa 13-16 July 2015 [Online] – available at: <http://www.undocs.org/A/CONF.227/20> [in English].
8. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development [Online] – available at: https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf [in English].
9. INTERNATIONAL BUSINESS FORUM Third International Conference on Financing for Development Addis Ababa, Ethiopia 14 July 2015 [Online] – available at: <https://www.un.org/esa/ffd/ffd3/wp-content/uploads/sites/2/2015/04/Business-Forum-Summary.pdf> [in English].
10. DECLARATION FROM THE ADDIS ABABA CIVIL SOCIETY FORUM ON FINANCING FOR DEVELOPMENT [Online] – available at: <https://csoforffd.files.wordpress.com/2015/07/addis-ababa-cso-ffd-forum-declaration-12-july-2015.pdf> [in English].

11. EU sets "hard" priorities // Environment News Service, "ЕкоТиждень", 18 червня 2001 року. [in Ukrainian].
12. Official site of UNDP/SUST [Online] – available at: <http://www.undpsust.kiev.ua/ConcSD-u.htm> [in English].
13. Pehnik, A. V. Foreign investment in the economy of Ukraine. Kyiv: Knowledge, 2007. 335 p. [in Ukrainian].

**A. V. Pekhnyk,
Y. I. Prysiazhniuk**

TRANSNATIONAL CORPORATIONS IN THE REALITIES OF CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS

Introduction. Nowadays TNCs undoubtedly determine the dynamics and main trends of the world economy as a whole, control its main trends and technological level and to a large extent determine the rules of the game. On the other hand, TNCs can not fail to take into account the realities and trends that are formed in society, and are forced to adapt to them in their activities. One of the main such realities is the concept of sustainable development, analysis of the impact of which on the activities of TNCs will be devoted to this article.

Obviously, neither the concept of exogenous nor the concept of endogenous economic growth does not fully take into account the environmental factors and challenges faced by modern society. In addition, none of the above-mentioned models of economic growth did not pay sufficient attention to social factors and stability issues. Therefore, the emergence of a new, ecological and economic model of growth, which would combine the achievements of natural and social sciences.

Analysis of used sources. In the world economic science, TNC's were researched by such scholars as S. Agarval, P. Backley, D. Bennett, G. Vaenrich, R. Vernon, S. Gaimer, J. F. Gennart, C. Gill, C. Hofer, J. Danning, D. Datta, M. Casson, R. Kewz, C.D.D., J.L., T. Moran, T. Ozava, K. Omae, H. Pitilis, M. Porter, P. Rana, R. Reich, S. Rolf, J. Rotheb, F. Rout, M. and S. Tolchin, F. Trompenaars, A. Shapiro, K. Sharp; in Ukrainian science, certain aspects of TNC's activity were studied by O. Bilorus, O. Budkin, V. Butkevich, I. Gladiy, B. Gubsky, V. Dikan, V. Kisil, V. Melnyk, A. Moky, Y. Pakhomov, K. Panchenko, A. Pekhnyk, J. Poplavskaya, O. Rogach, A. Semenov, K. Semenov, S. Sokolenko, A. Filipenko, O. Shnirkov and others. At the same time, despite the large number of researches on TNCs, some aspects of TNCs' activity in the modern international business remain insufficiently elucidated and require further analysis.

The purpose of the article. To conduct the theoretical aspects and practical recommendations of regulation of TNC activities according to the concept of sustainable development.

Presentation of the main material. Obviously, neither the concept of exogenous nor the concept of endogenous economic growth does not fully take into account the environmental factors and challenges faced by modern society. In addition, none of the above-mentioned models of economic growth did not pay sufficient attention to social factors and stability issues. Therefore, the emergence of the emergence of a new, ecological and economic model of growth, which would combine the achievements of natural and social sciences.

Such a concept was the model of sustainable development, formulated in the late 80's and approved in Rio de Janeiro in 1992 at the United Nations Conference on Environment and Development, as well as approved in the Declaration on Environment and Development «Agenda for the 21st Century»

The next stage in the development of this concept was the International Conference on Financing for Development (International Conference on Financing for Development), held March 18–22, 2002 in Monterrey (Mexico), where the heads of the participating countries adopted a coordinated decision on the use of tax levers, investments in economic and social infrastructure, the development of capital markets through banking systems, balanced fiscal and monetary policies, the reduction of the impact of inflation, the promotion of high standards of economic growth, full employment, the eradication of poverty and price stability. These ideas were further developed in the framework of the World Summit on Sustainable Development from 26 August to 4 September 2002, which allowed setting goals and timelines for a wide range of issues, in particular, setting target targets with the provision of sanitation, the use and production of chemical products. As a result of the summit, more than 200 partnerships were announced in various areas of sustainable development in all regions, for which significant funding was allocated. The Johannesburg Implementation

Plan and the Johannesburg Declaration on Sustainable Development were adopted within the framework of the Summit.

In addition, the extremely important element of the World Summit on Sustainable Development in Johannesburg was that international commitments were complemented by a series of voluntary partnership initiatives on sustainable development.

The decision of the above-mentioned international meetings allowed us to proceed to the practical implementation of the decisions taken, which, in our time, with the corresponding periodic adjustment, is conducted under the guidance of the United Nations Commission on Sustainable Development.

According to the UN Commission on Sustainable Development, its goal is to meet the needs of modern society without compromising the ability of future generations to meet their needs.

Accordingly, 5 basic principles are based on the concept of sustainable development:

1) Economic development can be sustained and sustainable in order to meet the needs of the present generation, while not undermining the ability of future generations to meet their needs.

2) The restrictions that exist in the field of exploitation of natural resources are relative, they relate only to the constraints imposed by the current level of technology and social organization, as well as the ability of the biosphere to self-healing.

3) It is necessary to satisfy the basic needs of all people and to provide everyone with an opportunity of high-quality life.

4) It is necessary to reconcile the state of life of those who enjoy excessive benefits (monetary and material), with the ecological potential of the planet, in particular regarding the use of energy.

5) The size and pace of population growth should be consistent with the productive potential of the changing global ecosystem. It should be noted that this does not mean a return to Malthusianism, but it certainly requires the bringing of technologies and economic development to the level of pressing problems of mankind.

Subsequently, this concept was adopted as the basis for the coordination of environmental and economic policies by governments of many states and even regional integration associations. In particular, the leaders of the European Union at the EU summit held in Göteborg in June 2001 adopted a joint strategy for sustainable development. This was the definition of the very concept of sustainable development. According to the declaration of the heads of 15 European countries, «sustainable development is in such a way as to meet the needs of the present generation of people, which would not endanger future generations». Although the strategy itself was largely declarative (in particular, the EU Commissioner for the Environment, Margot Wallström, expressed regret that the leaders of the countries «did not concentrate enough on concrete actions»), yet the EU leaders outlined a series of measures who should help build a sustainable society.

In Ukraine, the Concept of Sustainable Development was approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine in 1997. In addition, within the framework of the joint Ukrainian-American project «The Program for the Promotion of Sustainable Development in Ukraine», with the participation of many leading scientists of Ukraine, a «Concept of Sustainable Development of Ukraine» was developed. It defines sustainable development as «the process of building the state on the basis of harmonization and harmonization of social, economic and environmental components in order to meet the needs of present and future generations,» in which «a balanced solution to socio-economic problems, the maintenance of a favorable state of the environment and natural resource potential in order to meet the vital needs of present and future generations».

At the same time, the authors of the concept especially emphasize that «the basis of sustainable development is the parity of relations in the triad» man – economy – nature. «Sustainable development combines the process of survival and reproduction of the nation's gene pool, the activation of the role of each individual in society, ensuring its rights and freedoms, preservation of the natural environment, formation of conditions for the restoration of the biosphere and its local ecosystems, orientation towards reducing the level of anthropogenic impact on the natural environment and harmonizing human development in nature.»

It is also important to realize that «Ukraine can ensure the transition to sustainable development exclusively through the effective use of all kinds of resources, structural and technological modernization of production, using the creative potential of society for the building and prosperity of the state,» and also that «the definition of ways to ensure sustainable the development of the state should be based on the formulation of strategic goals of state building taking into account the realities of the present, the trends of the world community, the place and role of Ukraine in Europe and in the world».

Obviously, the concept of sustainable development causes a significant, but in many respects, determinants of the impact on the whole system of modern international business. Accordingly, the development of a strategy for integration into a globalized economy is extremely important in taking into account the specifics and constraints imposed by the concept of sustainable development and the documents and criteria adopted on its basis. At the same time, the key weight takes into account the above mentioned peculiarities when regulating the activities of transnational corporations, which at the moment is definitely one of the most powerful factors in the integration of Ukraine into the system of world economic relations.

There exists a fundamental possibility of harmonizing the impact of transnational corporations on the territory of Ukraine with the concept of sustainable development. The optimum for this is the use as an optimization criterion of the type of the most intensively used TNC resources and their expansion strategies applied to the relevant market.

Conclusions. *The analysis of the concept of sustainable development proposed by the UN and the «Concept of Sustainable Development of Ukraine» developed on its basis allows us to draw conclusions about the existence of a fundamental possibility of harmonizing the impact of transnational corporations on the territory of Ukraine with the concept of sustainable development.*

The optimum for this is the use as an optimization criterion of the type of the most intensively used TNC resources and their expansion strategies applied to the relevant market.

Keywords: *state regulation; national security; foreign economic activity; Transnational Corporations (TNCs) Sustainable Development; economic growth.*